

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/77465 GK 93

Sayı : 72079556-610- 100
Konu : Soru Önergesi (7/77465)

17.02.2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 25.01.2023 tarihli ve 1158334 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde alınan Van Milletvekili Sayın Muazzez ORHAN IŞIK tarafından Bakanlığımıza yöneltilen 7/77465 Esas Numaralı yazılı soru önergesine, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi uyarınca hazırlanan cevabi yazımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Derya YANIK
Bakan

Ek: Cevap Metni (4 sayfa)

Van Milletvekili Sayın **Muazzez ORHAN IŞIK**'a Ait 7/77465 Esas Numaralı Yazılı Soru
Önergesine İlişkin Cevap Metni

Kapsayıcı, eşitlikçi, sürdürülebilir Türkiye için engelli bireylere yönelik hizmetlerimiz insan odaklı ve hak temelli politikalar doğrultusunda çeşitlendirilmekte ve geliştirilmektedir. Bu bağlamda, 2005 yılında kabul edilen 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, temel politikamızı ortaya koyan bu anlayışımızın en önemli yansımasıdır.

Ulusal düzeyde etkili bir iş birliği ve koordinasyonu sağlamak, engelli bireylerin haklarının korunması ve güçlendirilmesine yönelik üst düzey çözüm önerileri ortaya koymak adına kurulan Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu (Kurul)'nun yapısı; 2021 yılında sivil toplum kuruluşlarının katılımını güçlendirecek şekilde Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile yeniden düzenlenmiştir. Kurul'un ilk toplantısı 15 Kasım 2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Engelli bireylere yönelik 2030 yılına kadar geliştirilecek yasal, kurumsal ve uygulamaya yönelik politikalara ve sunulacak hizmetlere yön vermesi amacıyla Engelsiz Vizyon Belgesi'nin eylem planları ile hayata geçirilmesi öngörülmüş olup ilk Engeli Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025) 2 Aralık 2022 tarihinde açıklanmıştır.

Bunun yanı sıra eğitimden sağlığa, istihdamdan siyasal yaşama katılıma, adalete erişimden engelli bireylerin bağımsız yaşamlarını destekleyecek toplum temelli hizmetlerin geliştirilmesine yönelik yapılan çalışmalar başta olmak üzere engelli bireylerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayata katılmalarına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Bu çalışmaların engelli bireylerin yaşamlarında karşılık bulabilmesi için hak ve hizmetlere erişim açısından anahtar bir işleve sahip olan erişilebilirlik konusunda önemli adımlar atılmıştır.

Bakanlığımız erişilebilirlik ile ilgili ulusal politikaların belirlenmesi, mevzuatın hazırlanması ve bu politikaların hayata geçirilmesi için kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması ile yükümlü bir kurumdur. Erişilebilirliğin uygulanması tüm kurum ve kuruluşların görev ve sorumluluğundadır.

07.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesinde, kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmi yapılar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve umuma açık hizmet veren her türlü yapıların engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirilmesi hüküm altına alınmıştır. Bahsi geçen Kanunun geçici 2 nci ve 3 üncü maddelerine istinaden 20.07.2013 tarihinde yürürlüğe giren Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği gereği illerde valilikler bünyesinde komisyonlar oluşturulmuş olup yükümlülükleri yerine getirmeyen belediyeler ve diğer kurum ve kuruluşlar için, komisyonlar tarafından yapılan denetimler sonucunda erişilebilir olmayan her bir tespit için idari para cezası uygulanabilmektedir. Komisyonlar denetimlerini 2020/3 sayılı Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Formlarına göre yürütmektedir.

2019 yılında yeni inşa edilecek binaların erişilebilir olarak tasarlanması ve inşa edilmesi için Bakanlığımızca teknik alt yapısı oluşturularak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına sunulan revizyon talebi Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği'ne eklenmiştir.

Bakanlığımızca tüm Bakanlıklara ve ilgili kurumlara her yıl bütçe hazırlık döneminde "Erişilebilirlik Ödeneğine Yer Verilmesi"yle ilgili hatırlatma yazısı gönderilmektedir. Talebimiz üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından erişilebilirlik ile ilgili harcamalarının

izlenebilmesi için Program Bütçede “Engellilerin Ekonomik ve Sosyal Hayata Katılımı” alt programının “Engellilerin Erişilebilirliğinin Sağlanması” faaliyeti açılmıştır.

Bakanlığımız tarafından Erişilebilirlik Destek Projeleri (UDEP/ERDEP) ile örnek uygulamalar yapılarak, erişilebilirliğin yaygınlaştırılması ve bu konuda farkındalık sağlanması amaçlanmıştır.

Erişilebilirlik alanında uygulamalara hız verilmesi, bu alanda fiziksel, dijital ve zihinsel dönüşümün sağlanması ve erişilebilirlik kültürünün oluşturulması için Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından “2020 Erişilebilirlik Yılı” ilan edilmiştir. 2020/1 sayılı 2020 Erişilebilirlik Yılı Duyurusu Genelgesi 28.01.2020 tarihinde yayımlanmıştır.

Mimar ve mühendislerin tasarımın ilk aşamasından son aşamasına kadar başvurabileceği, açıklayıcı metinlerin yanı sıra mimari çizimlerin üç boyutlu görseller ile desteklendiği, aynı zamanda akademisyenler için kaynak niteliğindeki Erişilebilirlik Kılavuzu yayınlanmıştır.

Ulusal standartları baz alan ve mevzuattaki son düzenlemeleri de içeren Erişilebilirlik Kılavuzu kapsamında kurgulanan, adım adım yapılması gerekenleri görsel olarak açıklayan ve erişilebilir mekânların simülasyonu niteliğinde bir “Erişilebilirlik Animasyonu” hazırlanarak yayınlanmıştır.

Erişilebilirlik ile ilgili bilgi ve bilinç düzeyinin artırılması amacıyla 2011 yılından bu yana 23.434 yönetici ve teknik personele eğitim verilmiştir.

2020 Erişilebilirlik Yılı kapsamında erişilebilirlik konusunda çalışmalar yapan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar ile gerçek kişilerin; engelli bireylerin sosyal ve ekonomik hayata katılımına ve kamu hizmetlerinden yararlanmalarına katkı sağlayan proje, uygulama ve hizmetlerini kamuoyuna duyurmak; erişilebilirlik alanında çalışmaların artırılmasını teşvik etmek amacıyla 9 kategoride “Erişilebilirlik Ödülleri” duyurusu açılmıştır. 1.075 başvuru alınmış ve ödül almaya hak kazananlara ödülleri 22.03.2021 tarihinde verilmiştir.

Bilgiye erişim alanında Türk İşaret Diline (TİD) giriş niteliğinde eğitici videolar hazırlanarak 10-16 Mayıs 2020 tarihlerinde Engelliler Haftası boyunca Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) iş birliğinde, uzaktan eğitim programı içinde TRT EBA TV’de yayınlanmıştır. Öğrenciler ve öğretmenlere yönelik hazırlanan videolarda, erişilebilirliğe yönelik farkındalık sağlanması ve işitme engellilerin erişilebilirlik açısından en önemli ihtiyacı olan işaret dili ile iletişim sağlamaya dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. TRT EBA TV yanında “eba.gov.tr” adresinde de yayınlanan videolar, MEB tarafından müfredata eklenen işaret dili dersi için başlangıç çalışması olmuştur. Ayrıca tüm ders videolarının işaret dili ile sunulması için de Bakanlığımızca çeviri desteği verilmiştir.

Bakanlığımızca erişilebilirlik uygulamalarının standartlara uygun şekilde hayata geçirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla çok sayıda farkındalık sağlanması ve bilgi ve bilinç düzeyinin artırılması çalışması yürütülmektedir. Konuya dikkat çekilmesi, vatandaşlar tarafından oluşturulan toplumsal ve kültürel engellerin önlenerek engellilerin erişilebilirliğinin sağlanması amacıyla 2015 ve 2017 yıllarında 601.000 adet basımı yapılan broşürün içeriğine Bakanlığımızca eklemeler yapılarak 2022 yılında MEB tarafından 1.000.000 adet basılarak sürücü ve sürücü adaylarına dağıtımı yapılmıştır.

Erişilebilirliğin teşvik edilmesi ve görünürlüğünün sağlanması, bu vesileyle erişilebilir uygulamaların yaygınlaştırılması amacıyla Bakanlığımız tarafından ülkemizde kullanılmak üzere belirlenen Erişilebilirlik Logosu düzenlenen tören ile 22.02.2022 tarihinde kamuoyuna tanıtılmıştır.

10-16 Mayıs 2022 Engelliler Haftası'nda, erişilebilirliğin herkes için gerekli olduğu hakkında toplumsal farkındalığı artırmak amacıyla kaldırımlar, kaldırım rampaları, hissedilebilir yürüme yüzeyi işaretleri, toplu taşıma araçlarında sesli sistemler, toplu taşıma mobil uygulamaları, erişilebilir çocuk oyun alanları ve erişilebilir web sayfaları konularında hazırlanan Erişilebilirlik Temalı video gönderileri (postlar), Bakanlığımız sosyal medya hesabından yayımlanmıştır.

Kentlerimizi yapılandıran belediyelerin erişilebilirlik standartlarını eksiksiz olarak uygulanmasına destek olmak ve sahada yaşanan sorunlara çözüm bulunması hedefiyle "Erişilebilirlik Atölyeleri" "Kaldırımlar", "Yaya Geçitleri" ve "Duraklar" başlıklarında toplam 50 adet atölye yapılmıştır.

İnternet sayfalarının erişilebilir olarak tasarlanması ve mevcut kamu kurumu internet sayfalarının erişilebilir hale getirilmesi ve konu ile ilgili farkındalık oluşturulması amacıyla "Erişilebilirlik Atölyeleri: Web Erişilebilirlik Eğitimleri" düzenlenmiştir.

Bakanlığımız ile Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ve Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Anonim Şirketi arasında imzalanan veri doğrulamayı öngören protokoller kapsamında engelli kimlik kartına sahip engelli bireylerin ve refakatçilerinin havayolları ve demiryolları için bilet alım işlemlerinin evlerinden ayrılmadan online ortamda yapabilmeleri sağlanmış olup biletleme işlemlerinin hızlı ve güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi ile seyahat haklarına erişimleri kolaylaştırılmıştır.

Öte yandan, engellilerin kamuda memur olarak istihdamları iki yılda bir merkezi olarak düzenlenen Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı aracılığıyla olmaktadır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun "Engelli personel çalıştırma yükümlülüğü" başlıklı 53'üncü maddesi uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarının %3 oranında engelli istihdam etme yükümlülüğü vardır. 2011 yılında söz konusu maddede yapılan değişiklikle, engelli bireylerin kamuda memur ve işçi olarak istihdamlarının teşvik edilmesi amacıyla engellilerin merkezi sınav ve kura ile devlet memuru olmalarına imkân tanınmıştır. Bu kapsamda 2012 yılından günümüze iki yılda bir olmak üzere 6 kez merkezi sınav düzenlenmiştir.

Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı (EKPS) engelli adayların eğitim durumları ve engel gruplarının yarattığı dezavantajlar göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Sınav soruları, engel grupları itibarıyla öğrenme ve algılama düzeyleri ile dil gelişimleri ve sözel iletişim güçlükleri esas alınmak suretiyle engellilerin bilgi, yetenek ve becerilerini ölçecek şekilde hazırlanmakta ve anılan sınav adayların, engel grupları ve ulaşılabilirlikleri göz önüne alınarak uygun ortamlarda yapılmaktadır.

2022 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla kamuda çalıştırılması gereken engelli memur sayısı 64.276'dır. Çalışan engelli memur sayısı 65.662'dir. 2023 yılında Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı EKPS/KURA sonuçlarına göre 2.323 engellinin kamu kurum ve kuruluşlarına memur olarak yerleştirilmesi yapılacaktır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan engelli memurların eğitim durumlarına göre dağılımları; 22.981 lisans mezunu, 20.355 ortaöğretim mezunu, 13.132 ön lisans mezunu, 7.880 ilköğretim mezunu olup, 1.314 yüksek lisans ve doktora mezunudur.

Engellilerin hangi kadro ve unvanda memur olarak istihdamı edilecekleri kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyaçlarına ve taleplerine göre yapılmakta olup Bakanlığımızın kurumlarca talep edilen kadroları belirleme yetkisi bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, Bakanlığımız tarafından 2015 yılında “Kamuda Engelli İstihdamının Analizi” araştırması yapılmıştır. Yapılan araştırma ile sadece yardımcı hizmetler kadrosunda yer alan engelli memurların değil tüm engelli memurların çalışma ortamında karşılaştıkları güçlükleri, bulundukları kadroda sorumluluklarını yerine getirmede verimliliklerini olumlu veya olumsuz yönde etkileyen etmenleri kapsayan veriler toplanmış ve bu veriler ışığında konunun mevzuat ve uygulama açısından incelenmesi yapılmıştır.

Ülkemizde engelli kadın ve kız çocukları dâhil engelli bireylerin insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını temin ve teşvik etmek üzere alınması gereken tedbirler politika düzeyinde benimsenmiştir. Engellilik konusunun tüm politika alanlarında gözetilmesi ve hak temelli bir yaklaşımla kurgulanması ile engelli bireylerin politika oluşturma ve karar alma mekanizmalarına katılımının temin edilmesi Bakanlığımız engellilik politikasının ana unsurlarını oluşturmaktadır.

Türkiye’de mevcut engellilik politikasına ilişkin yaklaşım, engellilik alanında çerçeve kanun niteliğinde olan ve 2005 yılında çıkarılan 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile şekillenmiştir. Bu Kanunla engelli bireylere yönelik politika ve hizmetlerin geliştirilmesi ve uygulanmasında, engelli bireylerin insan onur ve haysiyetinin dokunulmazlığı temelinde, kendi seçimlerini yapma özgürlüğünü ve bağımsızlığını kapsayacak şekilde bireysel özerkliğine saygı gösterilmesinin esas olduğu, engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamayacağı, politika oluşturma, karar alma ve hizmet sunumu süreçlerine engelli bireylerin katılımı, fırsat eşitliği, erişilebilirliğin sağlanmasının, istismarın önlenmesi, aile bütünlüğünün korunması, engeli olan kadın ve kız çocuklarının çok yönlü ayrımcılığa maruz kalmalarının önlenmesi, engelli çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve engelli bireylere yönelik mevzuat düzenlemelerinde Bakanlığımızın görüşünün alınmasının esas olduğu belirlenmiştir.

Bu kapsamda Bakanlığımızca engelli ve yaşlı bireylere yönelik yaş, cinsiyet ve engel durumuna uygun olarak sunulan tüm bakım hizmetlerimiz kadın engelli bireyleri de kapsayacak şekilde aile odaklı sosyal hizmet politikamız doğrultusunda geliştirilmektedir. Engelli bireylere yönelik bakım hizmetlerimizin temel bakış açısı; engellilerin ailelerinin yanında, sosyal çevrelerinden ayrılmadan bakımına öncelik vermektir. Bununla birlikte; evde bakımı mümkün olmayan engellilere kurum bakımı seçeneği de sunulmaktadır.